

**Ананьєва В.О.
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО – ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема полягає у відсутності концептуальних основ у формуванні соціальної системи як унікальної моделі розвитку визначеного суспільства, у визначеній ситуації, за визначених внутрішніх та зовнішніх умов. Мистецтво життя, мистецтво суспільної життєдіяльності – вчасно трансформувати чи змінювати старі моделі виживання на нові, найбільш життєздатні за нових змінних умов. Унікальність моделей розвитку обумовлюється, з одного боку, вибором власної моделі життя, напрацьованої людством та адаптованої до існуючих економічних умов, а з іншого – збереженням власної своєрідності та унікальності.

Життєздатність соціальної системи визначається її культурою – мистецтвом творити, трансформувати, вибирати і адаптувати концептуальні моделі економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Не-ефективність економічних реформ, вкрай повільне і деформоване їх впровадження призвели до негативних соціальних наслідків, які перетворилися в загрозу національній безпеці в соціальній сфері. На думку О.Ф.Новікова, Р.В.Покотиленко саме соціальна спрямованість економічних перетворень в Україні, консенсус економічної та соціальної сфер суспільного життя повинні стати передумовою економічного зростання, зниження соціальної напруженості у суспільстві, захищеності національних інтересів держави від існуючих зовнішніх та внутрішніх загроз [1]. В системі державного управління не знайшло комплексного підходу вирішення проблем економічного і соціального розвитку в контексті оптимальної соціальної моделі розвитку. Централізоване втручання владних структур ускладнюють соціальну систему, на думку А.С. Гальчинського, зростає її ентропія, тобто невизначеність майбутнього стану, ймовірність вибуху, кризи чи навіть катастрофи. Якими б жорсткими не були дії придушення процесів саморегуляції, всі вони з часом стагнують, стомлюються і слабнуть [2]. Саме тому, всі тоталітарні системи рано чи пізно розвалюються через те, що побудовані на жорстких засадах всеохоплюючого централізованого управління, які майже повністю ігнорують процеси самоорганізації [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Розробка та вибір прийнятної концептуальної моделі розвитку будь-якої соціально-економічної системи завжди носила проблемний характер. Моделі декларувалися, обґрунтовувалися в контексті соціальної спрямованості на теоретичному рівні, з відсутністю аналізу механізмів щодо їх практичного впровадження. Власне тому, реальне утвердження соціально-орієнтованої моделі економічного розвитку України так і не відбулося.

Формування цілей статті. Цілями статті є пошук концептуальних підходів для формування оптимальної соціально-орієнтованої моделі економічного розвитку, яка стане джерелом концентрації та консолідації національного потенціалу.

Основний матеріал дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сформована на теперішньому етапі соціальна модель України не може розглядатися як модель переходу до соціально-орієнтованої ринкової економіки. Не дивлячись на те, що ця модель включає деякі елементи ринкової інфраструктури і ринкових відносин, вона гальмує рух до сучасної ринкової економіки, якій притаманні стимули і рушійні сили, процеси реалізації соціальних вимог, врахування соціальних критеріїв [4]. Передбачається викоринювати цю недавно сформовану, але вже утверджену модель та завданням є не безпосереднє формування соціально-орієнтованої ефективної ринкової економіки (це майже нереально), а пошук і поступове впровадження дійсно перехідної моделі, яка містила б дієві механізми всупереч негативним явищам та тенденціям, які характеризують теперішню гіпотетичну концепцію розвитку. Задекларована концепція українського майбутнього у більшості політичних сил зводиться до того, що Україні потрібно реалізувати модель соціально-орієнтованої економіки. З одного боку цей факт заслуговує уваги хоча б тому, що за п'ятнадцять років приймається модель, ґрунтуючись на світовому досвіді, а не є штучно змодельованою схемою, насадженою суспільству. З іншого боку, виходить, як у тій казці «побудуй щось, не відаючи що» - побудова соціально-орієнтованого механізму економічного розвитку є суто формальною і аморфною. Взято «гарний, значущий» термін обґрунтування сучасної концепції розвитку без розуміння того, що саме розвинутий ринок (який у нас відсутній) створює матеріальні передумови для соціальної орієнтації економіки, для вирішення соціальних завдань.

Слід погодитися з думкою, що поняття «соціально-орієнтована економіка» не цілком невдале. Будь-яка економіка соціально орієнтована в контексті того, що виконує визначені соціальні функції [4,5]:

а) забезпечити отримання доходів населенням країни; особисте та суспільне споживання на основі виробництва матеріальних благ та послуг;

б) розподіл виробничого продукту у відповідності з прийнятими державою і суспільством критеріями диференціації доходів різних соціальних груп та прошарків;

в) виділення в певному обсязі, за допомогою різних механізмів, ресурсів для суспільних потреб і для підтримки соціально слабких груп суспільства.

Але ці функції в різних країнах виконуються у відповідності до різних по соціальному змісту вимог, які висуваються державою і суспільством до виробництва, розподілу та споживання. Так, в процесі виробництва в різних країнах і на різних етапах проводиться неоднакова політика зайнятості. По-різному формується

співвідношення фондів нагромадження і споживання, диференціація доходів населення. Різні масштаби і форми приймає політика розвитку соціальної сфери і соціального обслуговування членів суспільства.

«Соціальна орієнтація економіки» може бути по-своєму змісту і асоціальною. Наприклад, економіка може функціонувати в контексті «виробництва заради виробництва» із завищенням частки фонду нагромадження і зниження частки споживання в національному доході під лозунгом розширення споживання в перспективі, а лозунг може лише маскувати неефективність використання виробничих ресурсів і яскраво виражений екстенсивний тип виробництва. Потрібно враховувати, що будь-яка соціальна орієнтація передбачає пріоритетне задоволення потреб і інтересів одних соціальних груп і прощарків за рахунок інших, одних потреб суспільства в протизагаду іншим. Власне тому, «соціальна орієнтація економіки» повинна бути дуже обережною і врівноваженою.

Зазвичай, при використанні поняття «соціальна орієнтація економіки» мають на увазі такий соціально-економічний розвиток, який забезпечує зростання життєвого рівня населення і реалізацію таких соціальних вимог, як перешкодження надзвичайній диференціації населення за рівнем доходів і т.п. Але в цьому випадку потрібно враховувати, що реалізація соціальних вимог можлива лише в умовах достатньо розвинутої економічної бази. Також потрібно мати на увазі, що «соціальна орієнтація економіки» містить в своєму змісті багато протиріччя та неузгодженостей, водночас гіперболізований розвиток соціальних функцій держави може зумовити такі протиріччя, які послаблять стимули суспільства до економічного прогресу.

Для визначення якісного рівня реалізації «соціальної орієнтованості» може слугувати порівняння зі стандартами, досягнутими в розвинутих країнах світу, тобто тим, що можна досягнути при максимальному рівні продуктивних сил і при типовому для розвинутих країн рівні соціалізації та гуманізації суспільних відносин. Звісна річ, що рух до такої зрілості «соціальної орієнтованості» може бути лише поступовим та поетапним. При цьому, не потрібно абсолютизувати досягнення розвинутих країн, закривати очі на притаманні їм соціальні протиріччя, відносність результатів їх соціальної політики [5].

Оцінюючи принцип «соціалізації», не потрібно ігнорувати той факт, що соціальні цілі, завдання задоволення соціальних потреб суспільства можуть досягатися не тільки шляхом перерозподілу ресурсів на користь тих чи інших соціальних груп, державного фінансування, але особливо завдяки досягненню більш високого рівня доходів населення, перш за все, оплати праці. Також і пенсійне забезпечення може бути досить ефективним не тільки при солідарній системі розподілу, але і при системі накопичення в умовах достатньо високих трудових доходах. На основі високих доходів населення можливе і навіть доцільне розширення сфери застосування ринкових форм надання соціальних послуг, страхування соціальних ризиків і т.п.

В дискусіях про необхідність соціально-орієнтованої економіки найчастіше відсутня вимога забезпечити високу ефективність виробництва. Соціальна орієнтація економіки – це, перш за все, підпорядкування виробництва споживачеві, задоволення в кінцевому підсумку суспільних потреб населення. Але це притаманне економіці ефективній, яка має в розпорядженні розвинутий ринковий механізм, при умові, що даний механізм не деформований ні монополізмом виробників, ні добровільним державним втручанням. Соціальна орієнтація економіки передбачає жорстку регламентацію державного регулювання, відповідність суспільним інтересам, а не інтересам тих чи інших економічних чи політичних угруповань, значні масштаби перерозподілу доходів в контексті надання соціальних послуг населенню. Але соціально-орієнтована модель економічного розвитку життєздатна лише доти, доки зберігається необхідна межа соціального захисту, за якою починається неефективний розподіл суспільних ресурсів.

Отже, позитивний розвиток України, в перспективі слід пов'язувати з футурологічною соціально-орієнтованою моделлю економічного розвитку. Мова йде про розробку, правове обґрунтування і реалізацію заходів щодо створення комплексної системи розвинутих ринкових інститутів, різкому звуженню сфери тіньової економіки, захисту прав власника, реальному правовому забезпеченню ринкових відносин, активному регулюванню природних монополій, ліквідації масштабної корупції та розкрадання, як фундаментальних чинників функціонування сучасної соціально-економічної моделі, розвитку антимонопольного законодавства, подолання кримінального симбіозу державного апарату і великого капіталу. Саме така модель повинна слугувати поступовому формуванню в повному обсязі соціально-орієнтованої ринкової економіки. В рамках такої моделі можна буде реалізувати вимоги посилення соціальної спрямованості реформ, зниження соціальних витрат, уникнути системних економічних та політичних помилок.

Висновки. Таким чином, функції футурологічної моделі – ліквідація суттєвих рис сучасної соціально-орієнтованої моделі економічного розвитку як моделі кримінально-бюрократичної, антиринкової і в багатьох моментах антисоціальної. Заміна моделі може здійснюватися з використанням компромісних форм і перехідних етапів в силу того, що сучасна модель має потужну соціальну базу. Очевидно, що така модель створить кращі, а точніше – необхідні умови для освоєння інноваційного, наукомісткого, ресурсозберігаючого типу виробництва, для формування нових внутрішніх та зовнішніх можливостей економічного росту і раціональної реалізації перспектив соціального прогресу.

Звісно, швидкий перехід до розвинутої соціально – орієнтованої моделі економічного розвитку навряд чи можливий. Як кажуть німці, основоположники концепції соціальної економіки – «повільно, але впевнено».

Джерела та література

1. Україна в XXI столітті: концепції та моделі економічного розвитку – Львів, 2005.- 632 с.
2. Гальчинський А.С. Кінець тоталітарного режиму, що далі?-Українські пропілеї, 2003. – 140 с.

3. Павловський М.П. Стійкість економічної системи – необхідна умова зростання добробуту //Універсам. -2002. –№1-2.
4. Социально-экономические модели в современном мире и путь России: в 2 кн./Междунар. ассоциация акад.наук,РАН: Под общ. ред. К.И.Микульского. – М.:ЗАО «Издательство «Экономика», 2003. – 757 с.
5. Wissmann, Matthias (Hg.). Die Soziale Marktwirtschaft – Thesen zur Gestaltung Deutschlands und Europas, Verlag Langen Müller/Herbig 2005.

Беспалов В.А., Острик В.Ю.

СЛАВЯНСКАЯ КАРЬЕРА БИЗНЕСМЕНА: АЛГОРИТМ СОТВОРЕНИЯ

Карьера, сотворение карьеры, самореализация человеческого капитала, карьерный статус – мажорная мелодия симфонии деятельности бизнесмена. Она звучит как природная музыка души, сердца и разума деятельного человека по всей планете. Каждый человек бизнеса, искусства, государственной, общественной и другой деятельности находится в движении (карьера – итал. бег) к саморазвитию, самосовершенствованию, счастьем жизнедеятельности.

В настоящее время в научных и практических публикациях появляется много теоретических и прикладных толкований понятия, сущности и содержания карьеры бизнесмена [1]. Анализируя их, мы приходим к выводу, что они, во-первых, не выражают сущностных основ карьеры, во-вторых, не отражают системности и целостности в понятийном и содержательном отношениях, в-третьих, не учитывают аксиологию, менталитет и национальные особенности бизнесменов, в-четвертых, отсутствуют технологии, матрицы и алгоритмы самосотворения своей карьеры бизнесменом [2;3].

Исходя из вышесказанного мы, базируясь на сущности, аксиологии, менталитете и других особенностях славянского народа, в наших исследованиях рассмотрим проблему - каким же образом бизнесмен – славянин может на научной основе самосотворить карьеру как личности, деловой личности, конкурентоспособной деловой личности и в результате повысить качество, аксиологию, эстетику, этику и счастье жизнедеятельности.

Карьера бизнесменов разных национальностей (русской, украинской, французской, американской и т. д.) по сущностному и содержательному аспекту отличается. Различие определяется национальной сущностью, аксиологией, менталитетом, культурой, психологией, этикой, эстетикой, профессиональными знаниями, умениями, навыками, обычаями, традициями, образцами, шедеврами деятельности и т. д., все, что приводит к разнообразию потенциалов бизнесменов, их человеческих ресурсов и капиталов.

Славянский бизнесмен отличается от других бизнесменов своими ценностями: человеколюбием, душевной и сердечной добротой, этико-психологическим добродушием, любовью к делу, деятельности, совестливостью, честностью, сострадательностью, добродетельной сопричастностью к качеству аксиологии и счастьем людей с ним взаимодействующих и другими аксиологическими критериями.

Исследуя человеческий капитал славянского бизнесмена, нами выделены 500 базисных духовных, нравственно-моральных, социально-психологических, культурных, этических, эстетических и деловых ценностей, критериев, навыков, образцов и шедевров аксиологии человеческого капитала.

Мы считаем, что славянская карьера бизнесмена – это самосотворение себя личностью, конкурентоспособной деловой личностью, реализация аксиологии человеческого капитала, достижение успеха, имиджа, авторитета, желаемого ролевого статуса, славы и на этой основе продвижение вверх по карьерной лестнице, в результате повышение качества, аксиологии и счастья жизнедеятельности. В этом понятии соединились, образовали единство и целостность, во-первых, самоличностная карьера, т. е. самосотворение себя личностью, деловой личностью и конкурентоспособной деловой личностью с высокой аксиологией, во-вторых, вдохновенная и инновационно-творческая реализация сформированной аксиологии улучшенного своего человеческого капитала, в-третьих, добродетельное творение для удовлетворения нужд, потребностей и интересов потребителя, благ, добра, прекрасного, приобретая тем самым у них авторитет, имидж, славу, высокий статус, известность, в-четвертых, за все сделанное для повышения качества, полезности, нужности товара (услуг), конкурентоспособности системы бизнеса он продвигается по статусной (служебной) иерархической лестнице вверх и одновременно повышается качество, аксиология и счастье его жизнедеятельности.

Следовательно, карьера – это многогранное самосовершенствование, рост, продвижение вверх, как личности, повышение эффективности деятельности, статусной значимости, счастья реализации себя в бизнесе, счастья деятельности и счастья жизни. Данная формализация карьеры бизнесмена присуща только славянскому бизнесмену, так как она воплощает аксиологию, онтологию, гносеологию и социологию его жизнедеятельности.

Как бизнесмену сотворить свою карьеру. В результате многолетних исследований, апробаций и обсуждений нами разработана следующая блок-схема алгоритма сотворения бизнесменом своей карьеры (рис 1).